

կան երկրաբանությունում: Շերտագրություն և հնէաբանություն, ռեզիոնալ երկրաբանություն և տեկտոնիկա, սեյսմատեկտոնիկա և մեծ երկրաֆիզիկա, մագնայականություն և նորագույն հրաբխականություն, մոլորակագիտություն և մետաղագոյացում, չորրորդական երկրաբանություն և ինժեներային երկրաբանություն՝ ահա նրա գիտական հետաքրքրությունների շրջանակները: Եվ այս բոլորը խորը մասնագիտական մակարդակով: Միևնույն ժամանակ Ա. Ս. Ասլանյանի գիտական հետաքրքրությունների շարքում գոյություն ունեին ուղղություններ, որոնց նա տալիս էր իր նախապատվությունը: Դրանք էին՝ ռեզիոնալ երկրաբանությունը և տեկտոնիկան, մեծ երկրաֆիզիկան և մոլորակագիտությունը: Եվ

возможным к чему-нибудь прижаться в Ваших аргументах».

Եվ պատահական չէր, որ այդ աշխատանքներից հետո Ա. Ս. Ասլանյանը երկու անընդմեջ ժամկետ ընտրվեց Մոլորակագետների միջազգային ասոցիացիայի փոխարեզիդենտ:

Ա. Ս. Ասլանյանի տեսական հետազոտությունների շարքում առանձնակի տեղ է զբաղեցնում նրա «К аксиоматике геологической науки» աշխատանքը (1980):

Ա. Ս. Ասլանյանը ավելի քան 12 տարի (1975-1987 թթ.) գլխավորեց ԵԳԻ: Այդ տարիները ինստիտուտի գործունեության ամենարգասաբեր տարիներից էին: Դրա ապացույցը եղավ 1985 թ. ինստիտուտի պարգևատրումը «Աշխատանքային կարմիր դրո-

ամրապնդման, բուհերում գիտահետազոտական և կոնստրուկտորային աշխատանքների ընդլայնման, մի շարք նոր ֆակուլտետների, ամբիոնների և լաբորատորիաների կազմակերպման գործում: Շուրջ 40 տարի Ա. Ս. Ասլանյանը վարում էր դասախոսական գործունեություն՝ լինելով ԵՊՀ-ի, պոլիտեխնիկական ինստիտուտի պրոֆեսոր, նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել է 12 թեկնածուական ատենախոսություն: Հարկ է նշել, որ նույնիսկ պետական ատյաններում աշխատելու տարիներին Ա. Ս. Ասլանյանը շարունակում էր զբաղվել երկրաբանության խնդիրներով, ակտիվ մասնակցում էր երկրաբանական Միջազգային կոնգրեսների, կոնֆերանսների, խորհրդակցությունների աշխատանք-

Բազմապատասխան գիտնականն ու պետական գործիչը

«ԳԱՍՍ ակադեմիկոս Աշոտ ԱՍԼԱՆՅԱՆԻ ծննդյան 100-ամյակի առթիվ»

Փետրվարի 7-ին լրացավ ականավոր երկրաբան և պետական գործիչ ակադեմիկոս Ա. Ս. Ասլանյանի ծննդյան 100-ամյակը: Տպավորիչ է նրա կյանքի ու գործունեության հիմնական փուլերի սոսկ թվարկումը: 1941 թ. ավարտել է ԵՊՀ երկրաբանական ֆակուլտետը և մեկնել ռազմաճակատ, 1941-1943 թթ. մասնակցել է Հայրենական մեծ պատերազմին, 1943 թ. ծանր վիրավորվել և զորացրվել է բանակից, 1945-1954 թթ. երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի (ԵԳԻ) ասպիրանտ, գիտաշխատող, ապա, իր նախածեռնությամբ կազմակերպված ռեզիոնալ երկրաբանության սեկտորի վարիչ, 1954-1965 թթ. Հայաստանի երկրաբանական վարչության գլխավոր ինժեներ, ապա պետ, 1965-1966 թթ. Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ռեկտոր, 1966-1975 թթ. բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական կրթության նախարար, 1975-1987 թթ. ԵԳԻ տնօրեն: 1965 թ. ընտրվել է Հայաստանի ԳԱ թղթ. անդամ, 1986 թ.՝ ակադեմիկոս:

Արդեն նրա թեկնածուական ատենախոսությունը՝ «Стратиграфия юрских отложений Северной Армении», որը պաշտպանվեց 1947 թ. և հրատարակվեց 1949 թ., վկայում էր, որ ասպարեզ է եկել չափազանց խոստումնալից գիտնական, և Ա. Ս. Ասլանյանի հետագա գիտական գործունեությունը դարձավ դրա համոզիչ ապացույցը:

1957 թ. Մոսկվայում ԽՍՀՄ ԳԱ երկրաբանական ինստիտուտում նա փայլուն պաշտպանեց «Региональная геология Армении» դոկտորական ատենախոսությունը, որը 1958 թ. հրատարակվեց որպես մենագրություն և լայն ճանաչում ստացավ տարբեր երկրների մասնագետների շրջանում: Անցել է ավելի քան 60 տարի, բայց այդ կապիտալ մենագրությունը չի կորցրել իր նշանակությունը:

Ա. Ս. Ասլանյանը չափազանց բազմակողմանի գիտնական էր, և այդ տեսակետից, վստահորեն կարելի է ասել, որ նա բացառիկ երևույթ էր հայրենա-

այս բնագավառներում նա ասել է իր նոր, ծանրակշիռ խոսքը:

Բնականից հակում ունենալով դեպի ճշգրիտ գիտությունները՝ Ա. Ս. Ասլանյանն աշխատում էր օգտագործել մաթեմատիկայի, մեխանիկայի, ֆիզիկայի հնարավորությունները և ձեռքբերումները երկրաբանության կարևորագույն պրոբլեմների քննարկման ընթացքում: Այդ տեսանկյունից նշենք «Исследование по тектонической деформации Земли» (1955 г.) և «Основы количественной теории магнитного поля Земли» (1962 г.) մենագրությունները, որոնք մեծ հետաքրքրություն առաջացրեցին տեսաբանների շրջանում: Չափազանց կարևոր էին Ա. Ասլանյանի տեսական աշխատանքները, որոնք գտնվում էին մեծ երկրաֆիզիկայի և մոլորակագիտության սահմանագծում («Большие изменения внутреннего объема и полярного сжатия Земли и их тектонические последствия», 1983 и др.): Այդ աշխատանքներում տրվեցին լիթոսֆերայի ֆիզիկամեխանիկական բնութագրերի քանակական գնահատականները, Երկրի միջուկի, կեղևի խտության, մասսայի, ձևի, ծավալի և միջին տեսակարար կշռի էվոլյուցիայի հաշվարկային որոշումները՝ գոյության 4.5 մլրդ տարիների ընթացքում: ԽՍՀՄ ԳԱ փոխարեզիդենտ, ակադ. Ա. Յանշինը Ա. Ս. Ասլանյանին ուղղված նամակում (1984 թ.) մասնավորապես գրում էր. «... Вы в этой своей статье и в предшествующих подняли ряд очень важных для каждого геолога вопросов, лежащих на стыке тектоники, геофизики и небесной механики... Вы уверенно доказываете эволюцию формы, объема и среднего удельного веса вещества Земли за 4.5 млрд лет ее существования, причем приведенным Вами расчетам трудно что-либо противопоставить... Ваши расчеты безукоризнены. Я показывал Вашу статью академику В.А.Магницкому, который гораздо лучше меня знает физику и математику, и он не нашел

չի» շքանշանով:

Ինստիտուտում աշխատելու տարիները չափազանց բեղմնավոր էին Ա. Ս. Ասլանյանի համար: Նրա շուրջ 200 գիտական հոդվածների և 9 մենագրությունների մեծ մասը գրվել են ինստիտուտում աշխատելու տարիներին:

Ա. Ս. Ասլանյանի կյանքի և գործունեության կարևոր փուլերից էր նրա աշխատանքը պետական կառույցներում: Հենց այստեղ առավել ցայտուն դրսևորվեցին նրա կազմակերպչական մեծ կարողությունները: 11 տարի նա աշխատեց Հայաստանի Մինիստրների խորհրդի երկրաբանական վարչությունում նախ որպես գլխավոր ինժեներ (1954-1961 թթ.), ապա վարչության պետ (1961-1965 թթ.): Այդ տարիներին զգալիորեն ամրապնդվեց և կատարելագործվեց հանրապետության երկրաբանական ծառայությունը, ընդարձակվեց երկրի հանքահումքային բազան:

Ա. Ասլանյանի ղեկավարությամբ և համահեղինակությամբ Մոսկվայում լույս տեսավ «Геология СССР» բազմահատորյակի XLIII հատորը նվիրված Հայաստանին: «Геологическое описание» (1970 թ.), «Полезные ископаемые» (1974 թ.):

Ա. Ս. Ասլանյանի գործունեության մի այլ կարևոր ոլորտ հանդիսացավ բարձրագույն դպրոցը: 1965 թ. նա նշանակվեց Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ռեկտոր: Նկատի ունենալով հանրապետության արագ զարգացող լեռնամետալուրգիական կոմպլեքսի պահանջները՝ Ա. Ս. Ասլանյանի նախածեռնությամբ ինստիտուտում կազմակերպվեց լեռնամետալուրգիական ֆակուլտետ, սեյսմատեկտոնիկայի պրոբլեմային լաբորատորիա, որը նա գլխավորում էր շուրջ 10 տարի՝ միաժամանակ ղեկավարելով «Ընդհանուր և ռեզիոնալ երկրաբանության» ամբիոնը: 1966 թ. Ա. Ս. Ասլանյանը նշանակվեց բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական կրթության նախարար և 10 տարի աշխատեց այդ պատասխանատու պաշտոնում: Նա մեծ ավանդ ունի բարձրագույն դպրոցի նյութատեխնիկական բազայի

ներին (Ֆրանսիա, Գերմանիա, Չեխոսլովակիա, Բելգիա, Դանիա և այլուր), որտեղ հանդես էր գալիս փայլուն գեկուցումներով և ելույթներով: Նա վաղեմի էր մեծ հեղինակություն գիտնականների լայն շրջաններում, ինչպես ԽՍՀՄ-ում, այնպես էլ արտասահմանում: Ակադեմիկոսներ Վ. Լ. Բարսուկով, Ն. Պ. Լավյորով, Վ. Ե. Խային, Վ. Ի. Կեյլիս-Բորոկ, Ա. Լ. Յանշին, Ս. Ա. Սիդորենկո՝ ահա երկրաբանության տարբեր ոլորտների ճանաչված գիտնականների ոչ լրիվ ցանկը, որոնց հետ նա ուներ սերտ գիտական կապեր, և որոնք բարձր էին գնահատում Ա. Ս. Ասլանյան գիտնականին:

Ա. Ս. Ասլանյանը Նյու Յորքի ակադեմիայի անդամ էր, երկու անընդմեջ ժամկետ եղել է՝ մոլորակագետների Միջազգային ասոցիացիայի փոխարեզիդենտ, ԽՍՀՄ ԳԱ Անդրկովկասի չորրորդական ժամանակաշրջանի ուսումնասիրության հանձնաժողովի նախագահ, ԵԳԻ մասնագիտական խորհրդի նախագահ, «Գիտություններ Երկրի մասին» տեղեկագրի գլխավոր խմբագիր:

Ա. Ս. Ասլանյանի գործունեության արդյունքները արժանացել են բարձր պետական պարգևների՝ Հայրենական մեծ պատերազմի 1-ին և 2-րդ աստիճանների շքանշան, Աշխատանքային կարմիր դրոշի երեք շքանշան, Ժողովուրդների բարեկամության շքանշան: Նա պարգևատրվել էր Գերմանիայի Միներալոգիական ընկերության Աբրահամ Վերների անվան մեդալով, ՍՄՄՄ Աշխարհագրական ընկերության Սեն-յոնով-Տյանշանսկու անվան մեդալով:

Ա. Ս. Ասլանյանը կյանքից հեռացավ 1989 թ. մարտի 17-ին: Նրա հիշատակը միշտ վառ կմնա բոլորի մոտ, ում բախտ է վիճակվել ճանաչել և աշխատել նրա հետ, իսկ նրա հարուստ գիտական ժառանգությունը դեռ երկար տարիներ կծառայի երկրաբանների ներկայիս և գալիք սերունդներին:

Ռ. Լ. ՄԵԼՔՆՅԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ